

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
GNL 327 *Katılım Finansı*
DERS NOTLARI

12.Hafta

06.05.2020

SUNUMUN KAPSAMI

- 1. Konunun arka planı**
- 2. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri**
- 3. Sorumlu Yatırım İlkeleri**
- 4. Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Raporlaması**
- 5. Küresel Raporlama İnsiyatifi**
- 6. İslam Hukukunun Amaçları**
- 7. Katılım Finansının Sorumlu Finans Yönünü Destekleyici Raporlar ve Çabalar**
- 8. Sonuç**
- 9. Kaynaklar**

1-Konunun arka planı

İktisat alanında karşımıza çıkan bazı çelişkiler genellikle bir ödünleşme (trade off) yapılmasına yol açmaktadır :

- Büyüme ile Çevrenin korunması,
- İhtiras ile Vicdan,
 - Kâr maksimizasyonu ile Sosyal sorumluluk *birbiriyle çelişmektedir.*

(ÖDÜNLEŞME= Trade Off)

Ana Akım Finans'da Trend

*Bu çelişkiler bağlamında
olumlu yönde bir evrim gözleniyor:*

Sınır tanımayan ***vahşi kapitalizm***

beşeri vicdanın etkisiyle yumuşama göstermiş,

- *faziletli (moral) kapitalizm,*
 - *etik (ethical) finans,*
- *yeşil finans (green finance)*
 - ***SORUMLU FİNANS***

gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.

İslami Finans'da Trend

Bir evrim de İslami finans adıyla ortaya çıkan, ülkemizde katılım finansı dediğimiz alanda gözlenmektedir.

Önce finansal işlemlerden faizin arındırılmasını amaçlayarak başlayan bu hareket;

artık faizden ve helal olmayan iş kollarından kaçınmanın yanında

çevreye duyarlı olmanın ve

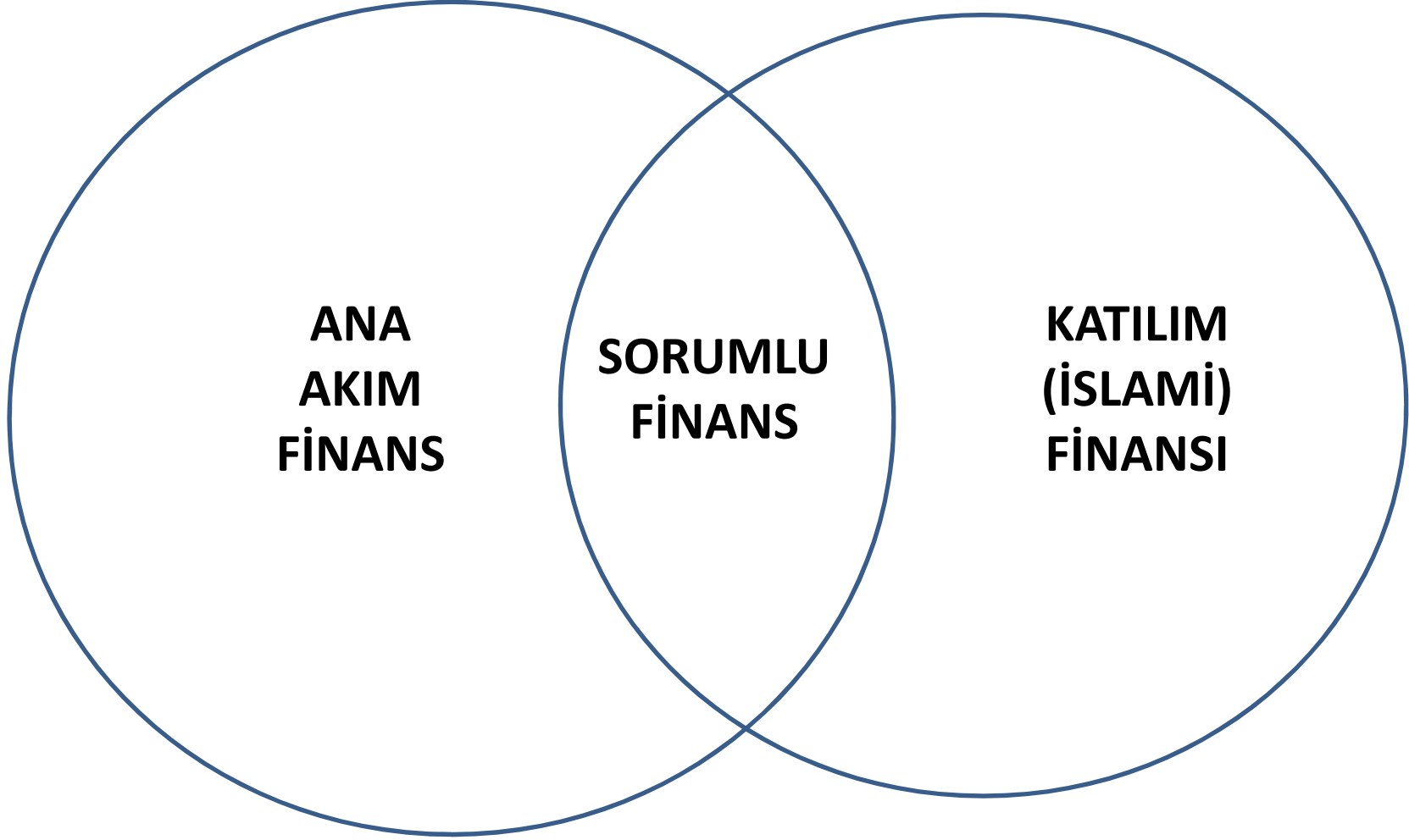
kullanılan beşerî imkânlara saygılı olmanın da

İslami hassasiyetin gereği olduğu noktasına gelmiştir : **SORUMLU FİNANS**

Günümüzde

hem konvansiyonel (ana akım) finans alanında
hem de İslami finans (katılım finansı) alanında
yatırım yapan yatırımcılar seçici davranmakta

“sorumlu finans” olarak
nitelendirebileceğimiz yatırım
alanlarını ve araçlarını tercih
etmektedirler.

**ANA
AKIM
FİNANS**

**SORUMLU
FİNANS**

**KATILIM
(İSLAMİ)
FİNANSI**

Sorumlu yatırımcılar

- *çevreye, sosyal yapıya duyarlı* ve
- *yönetişim ilkelerine bağlı çalışan*

yani sosyal sorumluluğunu müdrük
şirketlere yatırım yapmaktadırlar.

“Sürdürülebilir ve Sorumlu Yatırım Forumu (USSIF)” tarafından yayınlanan, “ABD sürdürülebilir, sorumlu ve (ekonomide) etkili yatırım trendleri 2018” raporu- (www.ussif.org)

Amerika Birleşik Devletlerinde
***Profesyonelce yönetilen varlıklar içinde
dörtte bir oranından fazlası
sosyal sorumluluk taşıyan yatırım stratejilerine
göre işletilmekte ve
12 trilyon dolardan fazla bir hacim
oluşturmaktadır***

***Yeşil Sukuk ihracınının Dağılımı ve Etkisi Raporu -
Şubat 2019 – www.sdgphilanthropy.org***

2018 yılında ***ABD’de***

yeşil tahvil ihracı 47.9 milyar dolara ulaşmıştır.

İslami tarafta ise

örnek olarak ***Endonezya hükümeti tarafından***

Mart 2018 de çıkarılan 1.25 milyar Amerikan

doları tutarındaki yeşil sukuk dikkat

çekmektedir

Beşeri vicdanın etkisiyle

- 1- Birleşmiş Milletler tarafından sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin konulması,**
- 2- Bu hedefleri benimseyen yatırımcıların oluşturduğu sorumlu yatırım insiyatifi, sorumlu yatırım ilkeleri geliştirmeleri,**
- 3- Çevreye duyarlı, sosyal yapıya uygun ve kurumsal yönetim ilkelerine bağlı olma kavramlarının ortaya çıkması ve benimsenmesi,**
- 4- Sürdürülebilir muhasebe standartları kurulunun kurulması,**
- 5- Sürdürülebilir raporlama ve finansal bilgilerin yanında çevreye duyarlılık ve sosyal sorumlulukla ilgili açıklamaları da gerektiren bütüncül raporlama kavramlarının ortaya çıkması ve benimsenmesi.**

İslam hukukunun hedeflerinin özünde aynı hassasiyetlerin bulunması,

Doğal olarak İslami finansın da bu kavramları öne çıkarmasını gerektirmektedir. Malezya Merkez Bankası tarafından kurulan Sorumlu Finans Enstitüsü Vakfı bu amaca yönelik çalışmalar yapmaktadır.

2-BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

1. Yoksulluk olmasın
2. Sıfır Açlık
3. İyi sağlık ve afiyet
4. Kaliteli Eğitim
5. Cinsiyet eşitliği
6. Temiz su ve dışkıların sağlıklı arıtılması (sanitation)
7. Hesaplı ve temiz enerji
8. Uygun iş ve ekonomik büyüme
9. Endüstri, yeni buluşlar ve altyapı
10. Eşitsizlerin azaltılması
11. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar
12. Sorumlu tüketim ve üretim
13. İklim (konusunda) eylem
14. Su altında hayat
15. Yer üstünde hayat
16. Barış, adalet ve güçlü kurumlar
17. (Bu)hedeflere yönelik işbirliği (ortaklık)

[https://www.un.org/\(www.un.org/\(sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/\)\)](https://www.un.org/(www.un.org/(sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/)))

3- SORUMLU YATIRIM İLKELERİ

Birleşmiş Milletler sorumlu yatırım inisiyatifinin benimsediği altı ilke şunlardır:

1. *Çevreye duyarlı, sosyal yapıya uygun ve kurumsal yönetim ilkelerine bağlı olma (ESG) konularını yatırım analizlerimize ve karar alma süreçlerimize katacağız,*
2. *Çevreye duyarlı, sosyal yapıya uygun ve kurumsal yönetim ilkelerine bağlı olma konularını sahiplik politikalarımıza katacağız,*
3. *Yatırım yaptığımız iktisadi kişilikler tarafından çevreye duyarlı, sosyal yapıya uygun ve kurumsal yönetim ilkelerine bağlı olma konularında uygun açıklamalar yapmalarını arayacağız,*
4. *Yatırım sektöründe bu ilkelerin kabul görmesini ve uygulanmasını teşvik edeceğiz,*
5. *Bu ilkelerin uygulanmasında etkinliğin artırılması için birlikte çalışacağız,*
6. *Bu ilkelerin uygulanması konusunda yaptığımız faaliyetleri ve ilerlemeleri rapor edeceğiz.*

4-SÜRDÜREBİLİRLİK MUHASEBESİ VE RAPORLAMASI

19 üye ile kâr amacı gütmeyen bir örgüt olarak kurulan ***Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu*** (www.sasb.org), ***şirketlerin açıklamalarında (disclosures) gönüllü olarak kullanabilecekleri sürdürülebilirlik muhasebe standartları yayınlar.***

Kurul, geniş açıdan sürdürülebilirlik boyutları adını verdiği beş konu saymıştır:

1. Çevre
2. Sosyal Sermaye
3. Beşeri Sermaye
4. İş modeli ve yeni buluşlar (inovasyon)
5. Liderlik ve yönetim

5.KÜRESEL RAPORLAMA İNSİYATİFİ

(www.globalreporting.org)

Sürdürülebilirlik raporlaması için geniş çapta benimsenen küresel standartlar yayınlamaktadır. Evrensel standartlar ve *konu bazlı standartlar* olmak üzere iki kategoride standartları bulunmaktadır.

Evrensel olanlar standartlar: sürdürülebilirlik raporu kullanmanın başlangıç noktası (temel), *bir örgüt hakkında bağlamı olan raporlama (genel açıklamalar)* ve her önemli konu başlığı ile ilgili **yönetim yaklaşımının raporlanması** (yönetim yaklaşımı) adlarını taşımaktadır. ***Konu bazlı standartlar*** ise ekonomik, çevresel ve sosyal alanları kapsamaktadır.

KATILIM FİNANSI

İSLAMİ FİNANS VEYA KATILIM FİNANSININ ÖZELLİKLERİ

1-Gelir sağlayan ödünç ilişkisi yerine;

- Ticaret
- Ortaklık

2- İslam hukukunun amaçlarınınin gözetilmesi

3- «Emanet» Anlayışı ve Yaklaşımı

6-İSLAM HUKUKUNUN AMAÇLARI

- 1. Aklın korunması*
- 2. Dinin (inancın) korunması*
- 3. Hayatın korunması*
- 4. Malın korunması*
- 5. Neslin korunması*

Aklın korunması

- Barış, adalet ve güçlü kurumlar
 - Eşitsizlerin azaltılması

Dinin (inancın) korunması

- Kaliteli Eğitim
- Barış, adalet ve g¼c¼l¼ kurumlara
 - Eşitsizlerin azaltılması

Hayatın korunması

- Yoksulluk olmasın
 - Sıfır açlık
 - İyi sağlık ve afiyet
- Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar
 - Hesaplı ve temiz enerji
 - Su altında hayat
 - Yer üstünde hayat

Malın korunması

- Uygun iş ve ekonomik büyüme
- Endüstri, yeni buluşlar ve altyapı
 - Sorumlu tüketim ve üretim
- (Bu)hedeflere yönelik işbirliği (ortaklık)

Neslin korunması

- Kaliteli Eğitim
- Temiz su ve dışkıların sağlıklı arıtılması
(sanitation)
 - İklim (konusunda) eylem
 - Su altında hayat
 - Yer üstünde hayat
 - Cinsiyet eşitliği

Kontrol-Dinin korunması

Konvansiyonel işletme yönetimi alanında yöneticilerin kurumlarına hâkimiyetlerini artırıcı tedbirler olarak geliştirilen “kontrol çevresi” başlıklı standartlar işletmede hile ve yolsuzlukları en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

Hile ve yolsuzluk

din açısından da günah sayılan eylemler

olduğuna göre

bu standartların «dinin korunması» amacına da hizmet etmekte olduğu söylenebilir.

Neslin korunması

*Neslin korunması kapsamında
gelecek nesillerin haklarının korunması
gerektiği düşünöldüğünde,
aşırı borçlanarak gelecek nesillere borç stoku
bırakmak,
yine gelecek nesillere bozulmuş bir çevre
bırakmak da bu amaca ters düşen eylemlerdir
ve bunlardan kaçınmak gerekir (Khan, 2016).*

Ekonomi-Finans ve Amaçlar

Ekonomik ve finansal faaliyetlere İslam hukuku amaçları açısından bakıldığında da ekonomik faaliyetlerin malın kazanılmasına yaradığı finans faaliyetlerinin ise malın (servetin) yönetilmesi, artırılması ve elde tutulmasına (korunmasına) yaradığı yorumu yapılabilir.

Büyüme Kalkınma

İslam hukukunun amaçları açısından
niceliksel bir unsur olan büyüme ile yetinmeyip
niteliksel gelişmeyi içeren ekonomik kalkınmanın
hedeflenmesi gerektiği söylenebilir.

Ekonomik ve sosyal kalkınma (gelişme)
eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım fırsatları
sağlayarak İslam hukuku amaçlarından hayatın
korunmasına destek olur.

Gelirin ve servetin adil dağılımı ve hukukun
egemen olması da bu amaçlara ulaşılması için
gereklidir.

7-KATILIM FİNANSININ SORUMLU FİNANS YÖNÜNÜ DESTEKLEYİCİ RAPORLAR VE ÇABALAR

İslami Finansal Hizmetler Kurulu tarafından Kasım 2019 da yayınlanan “Sorumlu Finans-Etik ve İslami Finans- Küresel Gündemi Yakalama” başlıklı rapor

**«Finans ve (finansın) ekonomiye hizmeti»
başlığı taşıyan bölümde**

finansın temel rolünün ekonomiye olan katkısında yatmakta olduğu vurgulanmaktadır.

Finansın doğuş amacının reel ekonomiye hizmet etmek olduğu hatırlatılmaktadır.

Finansın sonuca ulaşmak için bir araç olduğu, bizatihi kendisinin sonuç olarak algılanması halinde finans ile reel ekonomi arasındaki ilişkinin kaybolduğu ve istikrarsızlıklara yol açtığı tespiti yapılmaktadır.

İslami Finansal Hizmetler Kurulu tarafından Kasım 2019 da yayınlanan “Sorumlu Finans-Etik ve İslami Finans- Küresel Gündemi Yakalama” başlıklı rapor

***Raporun diğer bölümleri;
Finans ve topluma değer sağlamak,
Finans ve çevresel sürdürülebilirlik,
Finansın etik yanları ve sorumlu finans ve finansal istikrar başlıklarını taşımaktadır.***

Raporun sonuç bölümünde finansın sorumlu şekilleri olarak etik finans (Ethical Finance) ile İslami finans gösterilmektedir.

Bunların güçlü ortak yanlarının bulunduğu, bazı ortak hedeflerinin de olduğu ifade edilmektedir.

**Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP)
yayınladığı İslami Finans ve
(Ekonomiye) Etkili Yatırım Raporu**

İçerdiği başlıklar şunlardır:

Konvansiyonel Etki Düşünceleri,

Etkili Yatırım Evreni,

İslam Hukuku'nun Temelleri,

İslami Yatırım Evreni,

Örtüşen Alanlar ve Büyüme Stratejileri

(UNDP, 2019).

İslam Bankaları'nın küresel birliği işlevini yapan
«General Council for Islamic Banks and Financial Institutions»
(www.cibafi.org)

İki yılda bir belirli konularda, verdiği ödüllerin ilkinin 2017 yılında Çevresel ve Sosyal Sorumluluk konusuna tahsis etmiştir.

İslami finansal kuruluşlar arasından sosyal sorumluluğu, çevreye dost politikaları, prosedürleri ve birimleri olan, hayır işleri ve sosyal programlara sahip, çevresel ve sosyal faaliyetleri etkili olan kuruluş seçilerek; bu konular teşvik edilmeye çalışılmıştır.

Örneđin fon kullandırma aşamasında fonu talep eden müşterinin çevresel, sosyal sorumluluk konularındaki hassasiyetlerinin ölçülüp dikkate alınıp alınmadığına bakılmıştır. Bu tür çabalar, İslami finansal kuruluşların dikkatlerini çekmekte ve onları sorumlu davranmaya özendirilmektedir.

SONUÇ

İnsanda bulunan *vicdan*
bir noktaya kadar yanlışları görüp
düzeltme yapma imkânı sağlamaktadır.
Bu sayede ekonomi ve finansta ortaya çıkan
erdemli özellikler

*aslında katılım finansının (İslami finans) özünde bulunan
özelliklerdir.*

Giderek tanınma ve kabul görme oranı artmakta olan katılım finansı araçlarının seçici davranan konvansiyonel yatırımcılar için de bir yatırım alanı olacağı beklenebilir.

KAYNAKLAR

- Chapra, M.Umer (1985) Towards a Just Monetary System, Leicester, UK:The Islamic Foundation
- RFI-IFSB (2019) *Responsible Finance-Ethical and Islamic Finance-Meeting the Global Agenda*, www.ceif.iba.edu.pk
- Şensoy, Necdet (2019) An Overview of Islamic Finance in perspective of United Nations Sustainable Development Goals, Conference presentation at International Conference on Accounting and Finance Research ICAFR'19, Niğde 2019, necdetsensoy.marmara.academia.edu
- Khan, Tariqullah (2016) The Top 6 Ethical Perils of Islamic Finance www.linkedin.com/pulse/ethics-islamic-finance-tariqullah-khan, Erişim:25.11.2019
- UNDP, Islamic Finance and Impact Investing, https://www.undp.org/content/dam/istanbul/docs/Islamic_Finance_Impact.pdf, Erişim:25.11.2019

KAYNAKLAR

- www.globalreporting.org Erişim:25.11.2019
- www.sasb.org Erişim:25.11.2019
- www.sdgphilanthropy.org Erişim:20.11.2019
- www.unpri.org Erişim:10.11.2019
- www.ussif.org Erişim:10.11.2019
- www.cibafi.org/ Erişim:30.11.2019
- www.un.org/ Erişim:30.11.2019